

ratou painga o mua; no reira ko te mea tika kia tiakina ratou e o ratou kai-tiaki kei mate ratou i to ratou noho whenua kore i runga i te whenua i a ratou nei i nga ra o mua.

Tena nga korero e mohiotia ai te mahi ki te iwi o Ngaitahu hei whakaoti atu i nga whakaaetanga kia whakaritea he porohita nui hei oranga mo ratou inaianei a muri ake hei hoki, a kia whakaritea e te Kawana etahi atu whenua mo ratou ina oti te ruri o te poraka: Ko nga eka i wehea ketia mo ia tangata i uru ki te hoko a Te Keepa i te tau 1848 kahore i tae ki te kotahi tekau eka ma te tangata, a kihai hoki i pau katoa te tatau nga tangata i tika kia whiwhi ki te whenua. Otira na nga Maori ano tenei kuaretanga natemea kihai ratou i whakaae ki te tatau tika i nga tangata. Kei te penei ano te kuare o nga tangata o etahi takiwa inaianei, kahore e taea ana te tatau tika nga tangata, he mahara na ratou he aha ranei te take i tatau ai ratou. Na nga whakataunga o te Kooti Whenua Maori i te tau 1868, me nga whenua i whakaritea e te Kawanatanga mo nga Maori i tae ai nga eka ki te rua tekau eka mo ia tangata mo ia tangata e noho ana i nga kainga i roto i te poraka. I muri mai i te nohoanga o te Kooti i te tau 1868 i wehea etahi atu whenua e 3,024 eka mo nga Maori o Kaiapoi hei utu mo nga whenua i tangohia mo etahi atu tangata, i uru hoki ki enei nga eka e 200 i tukua mo te kino e etahi o nga whenua i whakataua ki nga Maori i mua atu. Ahakoa te whakarahinga ake o nga whenua i Kaiapoi, kahore i tino tae ki te rua tekau eka mo ia tangata, otira e kore e mohiotia te nui te iti ranei o te whenua mo ia tangata i runga i te tatauanga i nga tangata; natemea kihai i rite te maha o nga eka mo ia tangata e noho ana i nga kainga; ko etahi hoki i whiwhi ko te rima eka me te hawhe, ko etahi i nui ake tae noa a etahi ki te toru tekau ma-whitu eka. I etahi o nga kainga i nui nga whenua a etahi tangata ko etahi kahore i whiwhi kia iti nei.

E kore e tuturu wawe nga eka mo ia tangata mo ia tangata kia oti ra ano nga mahi katoa o te Kooti, a kia rite hoki nga eka mo ia tangata mo ia tangata o tenei kainga o tera kainga katahi ka mohiotia. He whenua kino te nuinga o nga whenua i whakataua ki nga Maori i te tau 1868, i muri mai nei hoki, kahore i pena te momona me nga porohita o mua, a ko tenei hoki tetahi o nga tino mea hei titiro ina whiriwhiria nga whenua e mea nei ahau kia whakaritea nia nga Maori.

I roto i te ripotanga a nga Komihana i whakaturia i te tau 1879 hei uiui i nga take a nga tangata o te Waipounamu, i ki raua i meingatia kia whakaritea nga Maori te wahanga kotahi o ia wahanga kotahi tekau i roto i te poraka a Te Keepa, engari ki taku mahara i pohehe raua, a ko te take pea i pohehe ai ko te kai-whakahaere o te Whakaminenga o Niu Tirenī tetahi o nga kai hoko i whakaingoatia i roto i te pukapuka hoko o te tau 1848, i mahara ai raua na te Whakaminenga o Niu Tirenī taua hoko, heoi kahore he mana i taua wa e taea ai aua tu hoko, kia whakakōrea atu ra ano te mana hoko a te Karauna katahi ka tika, a ahakoa hoki i whakakōrea atu taua mana e kore ano e tika te hoko kia puta ra ano he Karauna karaati katahi ka tika, natemea kahore he mana i te Kawana ki te whakatarewa i te mana hoko o te Karauna; no reira kihai i riro te whenua i runga i te whakaritenga a Kanara Wairaweke te kai-whakahaere a te Whakaminenga o Niu Tirenī ratou ko nga Maori, a kahore i riro taua whenua i te kai-hoko, a kahore he mana o taua pukapuka ki te tuku i te whenua ki te tangata i whakaingoatia i roto i taua pukapuka.

E mana tonu ana "Te Ture mo nga Take Maori, 1841," me upoko 13 o nga Kupu Whakahau a te Kuini i te wa i tuhia ai te pukapuka hoko o Ngaitahu. I ki te ture o te tau 1841 kei a te Kuini anake me ona uri te mana hoko i nga whenua a nga Maori o Niu Tirenī, a e kore hoki e mana nga hoko whenua Maori mehemea kahore i whakaaetia e te Karauna ahakoa na nga rangatira, na te iwi ranei aua hoko. I raro i tetahi atu o nga rarangi o taua ture i whai mana te Kawana ki te whakatu Komihana hei tiroiro i nga tono a nga pakeha kia riro i a ratou nga whenua Maori i hokona nei e ratou.

Kei te 13 o nga upoko o nga Kupu Whakahau a te Kuini o te tau 1846 nga kupu i raro iho nei mo nga whenua a nga Maori e hokona ana e nga pakeha ara: "Ko nga tuku whenua Maori katoa me nga pukapuka whakaae ki te tuku whenua ahakoa na te iwi ahakoa na te tangata, ahakoa he tuku rawa atu, ahakoa ranei e tukua ana mo tetahi wa e whakaritea ana, ahakoa he tuku reti, ko aua pukapuka tuku whenua katoa e mahia ana i muri atu nei, e kore rawa e mana mehemea kahore i tukua mai aua whenua ki au me aku uri me oku kai-whakakapi."

Ka kitea ki enei korero kihai i tika ki ta te Ture kia hokona e nga pakeha i taua wa nga whenua a nga Maori, a mehemea ka hokona e te pakeha tetahi whenua Maori penei me te hoko a te pakeha i te poraka a Te Keepa, ka kore atu nga take a nga Maori ki te whenua engari ka riro te whenua i te Karauna. Ko nga wahi i he o te pukapuka hoko o Ngaitahu kua whakatikaia e te rua o nga rarangi o "Te Ngaitahu Reference Validation Act, 1868."

I raro i nga tikanga o tetahi atu Ture i mahia e te Paremete i te tekau me te tekau ma-tahi o nga tau o te Kunitanga o te Kuini, i whakatarewatia nga kupu o te 13 o nga upoko o nga Kupu Whakahau a te Kuini i roto i te Porowini o Niu Manita (ara i te Waipounamu), tae noa ki te 5 o nga ra o Hurae, 1850, a mo tetahi wa hoki e whakaritea ana e te Paremete i tua atu o taua wa; a i te wa hoki e tarewa ai aua kupu ko nga whenua takoto noa a te Karauna i roto i taua porowini me nga take me nga paanga katoa a te Kuini ki aua whenua ka riro rawa atu i te Whakaminenga o Niu Tirenī ma ratou e hoko e tuku ke atu ranei. Na tenei ture i whai mana ai te Whakaminenga o Niu Tirenī ki te whakanohonoho tangata ki runga i nga whenua o Ngaitahu i te Waipounamu ehara i te mea i whai mana ratou i raro i te pukapuka hoko a Te Keepa; no reira kihai tenei poraka i uru ki roto i te wahi i mohiotia i taua wa ko te wahi i meingatia e te Whakaminenga o Niu Tirenī kia whakanohonohoia e ratou ki te tangata, a kihai i tau ki tenei whenua nga kupu o te 13 o nga rarangi o te kirimina i waenganui o te Kawanatanga o Ingarangi o te Whakaminenga o Niu Tirenī i mahia nei i te tau 1840. Mehemea he tika taku e whakaatu atu nei, kahore he tikanga i te Whakaminenga o Niu Tirenī mo nga porohita i roto i te poraka a Te Keepa, engari kei te Kawanatanga ke ratou ko nga Maori te tikanga mo aua porohita.

I roto i te ripotanga o te tau 1879 kua whakahuatia i runga ake nei, i ki nga Komihana e kore raua e kaha ki te whakaatu he pewhea ranei te nui o te mate i pa ki nga Maori i te korenga e ea o nga korero whakaaetanga ki a ratou i te wa i hokona ai o ratou whenua; heoi ra i te mea kua tukua mai maku e whai kupu atu mo te rahi o te whenua hei tuku atu ki nga Maori hei utu